

Záverečná karta projektu

Názov projektu

Evidenčné číslo projektu

APVV-18-0032

Mytologické predstavy o svete v naratívnych prameňoch na Slovensku v systéme slovanských jazykových a kultúrnych vzťahov

Zodpovedný riešiteľ **Mgr. Svetlana Vašíčková, PhD.**

Príjemca **Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v. v. i.**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Slavistický ústav Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied, v. v. i.

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

1. ŽEŇUCH, Peter, ed.: Predstavy o svete vo vybraných prameňoch na Slovensku = World View in Selected Sources in Slovakia. rec. Ladislav Lenovský, Ivana Slivková, Timotea Vráblová. 1. vydanie. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied, v.v.i. : Slovenský komitét slavistov, 2023. 272 s. ISBN 978-80-974276-1-0. Dostupné na internete: https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=activity-monography-response-page&institute_no=32&monography_id=315.
2. ŠAŠERINA, Svetlana: Две рукописи Стефана Глинки из села Литмановой на Спише XVIII в. Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae, vol. X. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2023. 272 s. ISBN: 978-80-224-2002-0.
3. ŽEŇUCH, Peter: Rakošínský cyrilský rukopisný zborník z konca 17. a zo začiatku 18. storočia. In: Slavica Slovaca, 2021, roč. 56, č. 4, s. 3-74. <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.4.1>
4. ŠAŠERINA, Svetlana - ŽEŇUCH, Peter - HRÍBOVÁ, Marína (eds.): Interdisciplinárny výskum prameňov o jazyku a duchovnej kultúre : Slovensko-slovanské súvislosti. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v.v.i. - Slovenský komitét slavistov, 2022. 352 s. ISBN 978-80-89489-54-1. https://www.sav.sk/uploads/monography/32/298/fulltext/11291107vyskum_pramenov_o%20jazyku_a%20duchovnej_final00_bez_orez_reduced2_compressed.pdf
5. ŽEŇUCH, Peter - ŠAŠERINA, Svetlana: Language as a Means of Communication with God. In Akropolis: Journal of Hellenic Studies, 2021, vol. 5, p. 70-85. Dostupné na: <https://doi.org/10.35296/jhs.v5i1.73>

6. ZUBKO, Peter: Tangenty latinsko-byzantského spolužitia pod Karpatmi ako príležitosť pre revitalizáciu hodnôt. In: *Slavica Slovaca*, 2021, roč. 56, č. 3, s. 403-408. <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.3.10>
7. BRTÁŇOVÁ, Erika: Prírodná katastrofa ako príležitosť k náprave. In: *Slavica Slovaca*, 2021, roč. 56, č. 3, s. 359-365. <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.3.5>
8. ŠAŠERINA, Svetlana: Obraz spravodlivého sveta Slovanov vo vybraných duchovných a didaktických textoch na Slovensku = The Image of the Fair World of the Slavs in Selected Spiritual and Didactic Texts in Slovakia. In *Slavica Slovaca*, 2023, roč. 58, č. 1, s. 147-152. (2022: 0.132 - SJR, Q2 - SJR). ISSN 0037-6787. Dostupné na: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.1.9>

Uplatnenie výsledkov projektu

Výsledky projektu základného výskumu predstavujú metodologické a materiálové východisko pre analýzu a interpretáciu javov spätých s výskumom archetypálneho myslenia a predstáv človeka o práve, spravodlivosti a usporiadaní fyzického i duchovného sveta. Výsledkami projektu sa utvárajú vhodné podmienky na komparatívne pokračovanie heuristického výskumu zhromaždených písomných prameňov. Pramenný výskum totiž predstavuje pevnú základňu pre utvorenie vlastnej výskumnej tradície, ktorá podobne ako v ostatnom slovanskom prostredí (Enzyklopädie des Merchens, Славянские древности, bulharský Дамаскин, poľská Etnolingwistyka a i.) môže priniesť nielen vhodné prostredie pre budovanie budúceho etnolingvistického výskumného prostredia na Slovensku, ale zároveň môže táto pramenná báza slúžiť ako nástroj pre edukáciu budúcich etnolingvistov, bádateľov v oblasti poznávania hodnotového systému spoločnosti prostredníctvom poznávania jazyka a kultúry a pod. Na základe výskumu vybraných slovenských alebo so slovenským kultúrnym prostredím spätých písomných pamiatok, ktoré pochádzajú z diverzifikovaného slovenského konfesijného prostredia, možno utvoriť výskumnú oblasť, ktorá zdôrazňuje jednotu kultúrneho myslenia Slovákov v rozmanitých religióznych podmienkach. Vzťah jednotlivých konfesií a konfesijných spoločenstiev k predstavám o pôvode sveta, o práve a spravodlivosti, o jeho usporiadaní sa nijako principiálne nelíši. Poukazuje to na spoločný archetypálny základ jazykového myslenia o pôvode sveta a človeka v ňom. Publikované výsledky, analýzy a komentáre k vydaným pamiatkam a prameňom spolu s teoretickými štúdiami poskytujú vhodné východisko pre ďalší výskum a jeho aplikáciu v aktuálnych spoločenských podmienkach.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Projekt sa zameriaval na analýzu, interpretáciu a systematizáciu málo prebádaných textov naratívneho charakteru, ktoré odkazujú na slovensko-slovanské kultúrne a historicko-kultúrne súvislosti. Dominantnú zložku výskumu tvorila sémantická analýza predstáv človeka o pôvode a fungovaní sveta. Práve kultúrne súvislosti života spoločnosti imanentne petrifikuje jazyk analyzovaných prameňov, v ktorých sa v jednotlivých etapách vývinu spoločenstva formovali aj rozmanité sociokultúrne prejavy myslenia o profánnej i religióznej (sakrálnej) dimenzii vnímania vlastnej kultúrnej kontinuity. Jednotlivé aspekty ľudského myslenia sa opisujú, analyzujú a vysvetľujú najmä vďaka zachovaným písomným pamiatkam. Skúmané texty obsahujú nielen príbeh (dej), ale aj rozmanité opisy a hodnotenia konkrétnych spoločenských javov, na príklade ktorých možno dnes sledovať rozvoj a vývin kultúrnej pamäti spoločenstva. Jej súčasťou je ustáľovanie a formovanie kultúrnych hodnotových symbolov súvisiacich so spravodlivosťou, právom, systémom, poriadkom. Uvádzané hodnotové princípy sa vnímajú ako základné kultúrne prejavy, ktoré podnes tvoria hlavnú os identity spoločenstva. Práve skúmanie a analýza konceptov práva, spravodlivosti a ich fenomenologických odrasov v kultúrnom a jazykovom povedomí vychádzajú z archetypálnych predstáv teokratického, resp. teomorfneho systému pomenovaní jednotlivých zložiek práva, spravodlivosti, kultúrnej identity a symboliky spätéj aj s národným povedomím Slovákov a jeho konceptom v slovanskom, európskom i svetovom kontexte. Projekt tak umožnil sprístupniť vybrané, no doposiaľ málo spracované alebo temer neznáme pramene naratívnej povahy, ktoré sa dotýkajú slovenského kultúrneho priestoru a zobrazuje sa v nich pôvodný obraz kultúrnej pamäti slovenského spoločenstva.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The project focused on the analysis, interpretation and systematization of insufficiently researched narrative texts that refer to Slovene-Slavic cultural and historical-cultural contexts. The dominant component of the research was the semantic analysis of human ideas about the origin and functioning of the world. It is the cultural context of the life of the society that immanently petrifies the language of the analysed sources, in which the various socio-cultural manifestations of thinking about the profane and religious (sacred) dimension of the perception of one's own cultural continuity were also formed at different stages of the community's development. The various aspects of human thought are described, analysed and explained, mainly thanks to preserved written monuments. The texts under study contain not only a story (plot), but also diverse descriptions and evaluation of specific social phenomena, on the example of which the development and evolution of a community's cultural memory can be traced today. It includes the establishment and formation of cultural value symbols related to justice, law, system, order. The above-mentioned value principles are perceived as fundamental cultural expressions that still form the main core of the community's identity today. The examination and analysis of the concepts of law, justice and their phenomenological reflections in cultural and linguistic awareness are based on the archetypal ideas of the theocratic or theomorphic system of naming the individual components of law, justice, cultural identity and symbolism, which are also connected with the national consciousness of Slovaks and its concept in the Slavic, European and world context. The project has thus made it possible to access selected, but so far little processed or almost unknown sources of a narrative character, which touch upon the Slovak cultural space and display the original image of the cultural memory of the Slovak community.